

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Filozofická fakulta

Ústav romanistiky

Bakalářská práce

**Podmínkové souvětí v italštině ve srovnání s
češtinou**

Autorka: Martina Kolářová

Studijní obor: Italský jazyk

Vedoucí práce: doc. Mgr. Pavel Štichauer, Ph. D.

Ročník: 4.

2013

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby taktéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Kašperských Horách dne

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu práce panu doc. Mgr. P. Štichauerovi, Ph.D. za cenné připomínky a odborné rady, které mi při psaní práce velmi pomohly, a za čas, který vedení mé práce věnoval.

Zároveň bych ráda vyjádřila poděkování své matce za podporu a pomoc při studiu.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá podmínkovými souvětími v současné italštině ve srovnání s češtinou. Jejím cílem je podrobně rozvést, jak se podmínkové souvětí v italštině vůbec tvoří a vysvětlit tyto jazykové konstrukce i v češtině.

Práce je rozdělena na čtyři kapitoly, které se dále člení na podkapitoly. První část je teoretická, popisuje význam a užití podmínkových souvětí. V druhé kapitole jsou tyto syntaktické útvary podrobně rozebrány z hlediska tvorby, rozdílů a výjimek mezi jednotlivými souvětími. Je zde také vysvětleno, jak se podmínková souvětí používají v češtině a jak je překládat z italštiny do českého jazyka.

Praktická část se snaží demonstrovat překlady podmínkových souvětí z italštiny do češtiny a naopak za pomoci užití korpusu InterCorp.

Klíčová slova:

podmínkové souvětí v současné italštině

vyjádření podmínky v češtině

InterCorp

Annotation

This thesis deals with conditional sentences in modern Italian language in comparison to Czech. Its aim is in depth explanation of the structure of conditional sentences in Italian and to explain these language constructions in Czech.

The thesis is divided into four chapters containing further sub chapters. First part deals with theory of conditional sentences, its significance and use. In second chapter are these syntactic formations explained in details - creating sentences, differences and exceptions in constructions. It also contains an explanation of the use of such sentences in Czech language and the way of their translation from Italian language to Czech.

Practical part of this thesis aims to demonstrate the translations of conditional sentences from Italian into Czech and vice versa by using corpus InterCorp.

Key words:

conditional sentence in modern Italian language

expressing condition in Czech language

InterCorp

Obsah

ÚVOD	7
1. OBECNÉ SEZNÁMENÍ SE ZÁKLADNÍMI POJMY	10
1.1. PODMÍNKA V LOGICE	10
1.2. SOUVĚTÍ A DALŠÍ POJMY.....	11
2. PODMÍNKOVÁ SOUVĚTÍ	13
2.1. TYPOLOGIE PODMÍNKOVÝCH SOUVĚTÍ.....	14
2.1.1. <i>Reálná podmínka</i>	14
2.1.2. <i>Možná podmínka</i>	15
2.1.3. <i>Ireálná podmínka</i>	16
3. TVORBA PODMÍNKOVÝCH SOUVĚTÍ V ITALŠTINĚ	17
3.1. REÁLNÁ PODMÍNKA.....	17
3.2. PODMÍNKA MOŽNÁ.....	19
3.3. PODMÍNKA IREÁLNÁ.....	20
3.4. VÝJIMKY A ZVLÁŠTNOSTI PODMÍNKOVÝCH SOUVĚTÍ V SOUČASNÉ ITALŠTINĚ	21
3.5. SPOJKY A SPOJKOVÉ VÝRAZY V ITALŠTINĚ	24
3.6. PODMÍNKOVÁ SOUVĚTÍ S IMPLICITNÍ VĚTOU.....	25
4. PODMÍNKOVÁ SOUVĚTÍ V ČESKÉM JAZYCE	27
4.1. ROZDĚLENÍ PODMÍNKOVÝCH SOUVĚTÍ V ČEŠTINĚ	28
4.2. DALŠÍ MOŽNOST TVORBY PODMÍNEK	29
5. UKÁZKY KONSTRUKCÍ PODMÍNKOVÝCH SOUVĚTÍ MEZI ČEŠTINOU A ITALŠTINOU ZA POUŽITÍ PARALELNÍHO KORPUSU INTERCORP.....	31
5.1. PŘEKLADY REÁLNÉ PODMÍNKY.....	32
5.2. PŘEKLADY MOŽNÉ PODMÍNKY	34
5.3. PŘEKLADY IREÁLNÉ PODMÍNKY.....	35
ZÁVĚR	39
RIASSUNTO.....	40
SEZNAM LITERATURY, ZDROJŮ.....	41

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá především italským jazykem, tedy jedním ze skupiny románských jazyků. Italština se od češtiny, která naproti tomu spadá do slovanské skupiny jazyků, značně liší. Rozdíly jsou v některých ohledech velmi podstatné, ale v jiných aspektech není tato diference natolik význačná.

Studium italského jazyka představuje, mimo jiné, ovládnutí problémové části italské mluvnice, kterou je systém slovesných časů, z něhož je velmi obtížný zejména slovesný způsob - konjunktiv. Pro vyjádření minulosti, přítomnosti a budoucnosti má italština úhrnně osm časů, které se kombinují podle časové souslednosti, která se liší v čj a ij. Slovesný způsob konjunktivní je pro češtinu neznámý a nepoužívaný, proto je těžké naučit se, jak se tvoří a následně aplikuje. Konjunktivy zasahují i do tématu této bakalářské práce, proto jsou zde zmiňovány.

Zejména budeme mluvit o podmínkovém souvětí, což je jazyková konstrukce typu: „*Jestliže bude pršet, zůstanu doma.*“. V češtině jsou takové věty zařazovány jako podřadná souvětí s vedlejšími větami podmínkovými a jsou uvozovány spojkou „*jestliže, když, kdyby*“. Obecně řečeno „podmínky“ vyjadřují stav, kdy děj věty hlavní je podmíněn okolností vyjádřenou ve větě vedlejší: jestliže se uskuteční A, uskuteční se i B, např. „*Jestliže budu mít dost peněz, koupím si auto*“.

Předkládaná práce si dává za úkol objasnit pojem podmínka, dále popsat typologii podmínkových souvětí, rozdíly mezi větnými konstrukcemi obou jazyků, a tím vést k bezchybnému použití podmínkových souvětí v psané i mluvené řeči.

Téma bylo zvoleno za účelem hlubšího prozkoumání této oblasti jazyka, k objasnění podmínkových větných konstrukcí a jejich užití. Následně se tedy zabývá pojmem podmínka z hlediska logiky, systémem podmínkových souvětí a pokouší se o jejich celkový souhrn v rámci obou jazyků, ve kterých se liší, a to i z hlediska použití jazykových prostředků.

Dále se orientuje na tvoření podmínkových souvětí v italštině a seznamuje nás s jazykovými prostředky, pomocí nichž se tyto konstrukce tvoří. Soustředí se zejména na typy podmínek, jež jsou popsány ve všech italských gramatikách.

Práce by měla objasnit teoretické užití podmínek v českém jazyce, tudíž podobně jako u italštiny rozebere tvorbu, dělení a výjimky v češtině. Pomocí použité literatury, gramatik českého jazyka, budeme schopni rozebrat jazykové konstrukce a nadále je srovnat s italským jazykem z hlediska tvorby a užití podmínkových souvětí.

K popisu tohoto tématu bude využívat seznam literatury, zejména gramatiky italštiny i češtiny.

Cílem bude objasnit způsob tvoření a použití podmínkových souvětí, zachytit výjimky v tomto tvoření, porovnat jazykové konstrukce obou jazyků a shrnout rozdíly mezi nimi.

V praktické části pomocí korpusu Intercorp vyhledáme, jakým způsobem byly hledané výrazy přeloženy do češtiny, bude nás zajímat, množství výskytů takových obrátů a zda se ověří přítomnost jiných obrátů, výjimek, které je možno nalézt v podmínkových souvětích.

Teoretická část

1. Obecné seznámení se základními pojmy

Tato kapitola popíše podmínku z logického pohledu, co je souvětí a všechny další pojmy, které se v podmínkových souvětích v rámci jazyka vyskytují a používají. Je důležité, aby práce přiblížila i tuto oblast kvůli dobrému porozumění používaných pojmů.

Jako další práce zahrne do obecného seznámení i pojem souvětí a další využívané aspekty, které souvisí s podmínkovým souvětím a můžeme na ně narazit během seznamování se s těmito jazykovými konstrukcemi.

1.1. Podmínka v logice

Z logického hlediska lze tvrdit, že mezi větami mohou existovat vztahy, které se týkají podmínek a souvislostmi mezi nimi. Tato kapitola by měla logicky vysvětlit pojem podmínka a také jeho použití ve větných vazbách.

V tomto ohledu se dají podmínky rozdělit na nutnou a postačující, což lze popsat v následujícím odstavci, kdy je věta hlavní a vedlejší označena písmeny A a B. Jedná se o logickou úvahu, která se pokusí přehledně uvést téma této bakalářské práce a vysvětlit podmínku obecně, nejen z hlediska jazykových konstrukcí.

Jako první práce popíše rozdíl mezi nutnou a postačující podmínkou. První z těchto dvou lze vysvětlit takto: věta B nemůže platit, aniž by platila věta A. Dalo by se to vysvětlit také tak, že jestliže platí A, bude platit i B. Postačující podmínkou v logice je tvrzení, kdy B platí jen tehdy, když platí A nebo jinak řečeno, pokud B platí tehdy, když platí A. Tvrzení A může být postačující i nutnou podmínkou, což se dá vysvětlit konstrukcí, kdy tvrzení B platí tehdy a jen tehdy, když platí A. Obě tato tvrzení platí společně a také obráceně.

Za větu A i B je možné dosadit příklad věty hlavní a vedlejší a jejich spojením vyzkoušíme jejich platnost. Větu A nahradí příklad: *číslo je sudé* a za větu B: *číslo je dělitelné šesti*. Spojením těchto vět v souvětí v nutnou podmínku tvrzení vypadá takto: *Jestliže je číslo dělitelné šesti, je sudé*. Věta A je nutnou podmínkou věty B. Postačující podmínku dostaneme ve sloučení vět A: *číslo je dělitelné šesti* a B: *číslo je dělitelné dvanácti do* souvětí: *Jestliže je číslo dělitelné dvanácti, je také dělitelné šesti*. Kombinací postačující a nutné podmínky spojením věty A: *číslo je sudé a dělitelné*

třemi a věty B: *číslo je dělitelné šesti* vzejde toto tvrzení: *Je-li číslo sudé a dělitelné třemi, je dělitelné šesti*. Platí, že číslo, které je dělitelné šesti, je také dělitelné dvěma a třemi. Věta A je nutnou a věta B postačující podmínkou.

V logice se pro tento jev používá název implikace, jedná se tedy v jazyce o podmínkové věty „Jestliže A, potom B.“ a v logice je označován takto: \rightarrow Implikace logicky zaznamenává vztah vyplývání.

1.2. Souvětí a další pojmy

Jakékoliv popisování podmínkových souvětí by nemělo smysl, kdybychom do této práce nezahrnuli také seznámení s jevy, které je nutné znát pro četbu dalších kapitol, protože v této práci jsou také velmi využívané a potřebné. Některé z nich jsou velmi známé již z výuky českého jazyka ze základních škol, ty ostatní, které se dnes tak často nepoužívají, jsou součástí mluvnic, které se neustále používají, a v rámci psaní takovéto práce je užitečné jejich přiblížení.

Z výše uvedeného vysvětlení vyplývá, že podmínková souvětí jsou tvořena větou hlavní a větou vedlejší, ve které je vyjádřena okolnost, při jejíž platnosti se uskuteční děj věty řídicí, a tyto věty tvoří souvětí.

K přiblížení těchto konstrukcí jsou přiblíženy i pojmy souvětí, vět hlavních a vedlejších, tvořících součásti větné syntaxe. Znalost těchto pojmů je důležitá pro správné používání jazykových prostředků projevu mluveného i psaného. Pravidla nejsou vytvářena za účelem nepoužívání, ale s cílem jejich dodržování. To samé tvrzení je platné u zákonů, kterým se musíme podřizovat a řídit se jimi.

Souvětí je tedy taková větná konstrukce, která se skládá ze dvou či více vět spojených v celek, má tím i více určitých slovesných tvarů a jednotlivé věty ztrácejí samostatnost. Souvětí se dělí na souřadná a podřadná. Souřadná souvětí jsou složena z více vět hlavních, která bývají spojena spojkami.

Podřadné souvětí se skládá alespoň z jedné věty hlavní a libovolného počtu vět vedlejších, jejichž postavení může být na různých úrovních, a mohou mezi sebou mít vztah souřadný či podřadný. Těchto podřadných souvětí je více druhů a mezi ně patří v češtině také podmínkové věty.

Souvětí jsou protikladem k větám jednoduchým. Běžně jsou spojena v rámci obsahové souvislosti, jejichž svázanost se v mluvené řeči vyjadřuje pomocí intonace a v psaném projevu jsou oddělovány čárkou a spojkovými výrazy.

Věta hlavní je v konstrukci řídicí. Jsou na ni závislé věty vedlejší. Nezačíná žádným spojkovým výrazem a může stát samostatně jako věta jednoduchá, což znamená, že není závislá na jiné větě. Taková konstrukce může být rozvíjena větou vedlejší nebo se může souřadně spojit s jinou větou hlavní. V takovém případě tvoří souvětí, které bylo již vysvětleno výše.

Vedlejší věta lze rozeznat podle toho, že je uvozená spojkovými výrazy, které vyjadřují závislý vztah. Taková věta nemůže stát samostatně, a sice bez věty řídicí. Je také možné, aby vedlejší věta byla v souvětí dále rozvíjena další vedlejší větou, pro tuto větu je vedlejší věta, na níž závisí, větou řídicí.

Tato kapitola také zařazuje pojmy: parataxe, hypotaxe, předvětí a závětí, pojmy, které jsou spojeny s podmínkovými větami. Následně je popsána jejich charakteristika.

Parataxe znamená spojení vět nebo větných členů na stejné úrovni. Parataxe na sobě nejsou vzájemně závislé. Uvedeme si následující příklad takovýchto spojení: „*Michal a Filip*“, „*mohou jít*“.

Vztah hypotaxe je opakem k parataxi, vyjadřuje tedy závislost mezi členy ve větě. Závislost vyžaduje člen řídicí a závislý, pro lepší představivost uvádíme příklady: „*Michal s Filipem*“, „*Nemohou jít, protože prší*“.

Předvětí a závětí patří pod pojem archaického složitého souvětí, které se v lingvistice označuje názvem „perioda“. Předvětí (také jinak protaze) a závětí (známé také pod názvem apodoze) jsou samy souvětími. Protaze zpravidla nese význam podmínky. Apodoze se většinou oddělují dvojtečkou. Perioda byla hojně užívaná v antice, na území Čech se objevila až ve středověku.

2. Podmínková souvětí

Věty podmínkové mají jak v češtině, tak v italštině ten samý význam. Jsou rozděleny na větu hlavní a vedlejší. Právě věta vedlejší vyjadřuje podmínku, jejíž uskutečnění či platnost váže uskutečnění děje, který udává věta řídící: jestliže se uskuteční A, uskuteční se i B nebo jestliže je správné (platné) A, platí i B.

Pro přehledný výklad uvedeme příklady:

„Jestliže bude dnes teplo, půjdeme se koupat.“

„Jestliže zapadá slunce, blíží se noc.“

V zásadě se jedná o syntakticko - sémantické konstrukce s logicko - sémantickým vztahem jestliže platí A → potom platí B. Z řečeného vyplývá, že platnost děje věty hlavní závisí na uskutečnění podmínky vyjádřené ve větě vedlejší.

Někdy mluvíme o podmíněnosti příčinné:

„Bude-li pořád pršet, řeky se rozvodní.“

Známe také podmínky vyjádřeny ve smyslu podnětnosti:

„Jestliže chceš být chytrý, musíš se hodně učit.“

Dále se může jednat jen o okolnost, která umožňuje uskutečnění toho určitého děje:

„Pokud dostanu další peníze, schovám si je.“

V následujícím vyjádření se jedná o takovou okolnost, která pouze předpovídá uskutečnění děje:

„Je-li v zimě okolo měsíce jasný kruh, druhý den bude mrznout.“

Děj věty hlavní závisí na tom, zdali se vůbec tento děj uskuteční:

„Jestliže dojde k boji, bude velmi náročný“.

Správnost vyjádření ve větě řídící může být závislé na okolnosti věty závislé:

„Nemýlím-li se, tento pokus bude úspěšný.“

Podmínkové souvětí je větná konstrukce složená z věty hlavní a vedlejší, která je uvozená spojivými výrazy vyjadřující podmíněnost uskutečnění děje věty hlavní. Tyto jazykové konstrukce jsou využívány jak v psaném, tak v mluveném projevu, často se používají a jejich typologie zůstává stejná.

Jak v italštině, tak i v češtině jsou tři typy podmínkových vět, všechny tři vyjadřují tu samou úroveň podmíněnosti, která se odehrává ve stejném čase v obou jazycích. V nadcházejících kapitolách je obecně vysvětlena tvorba, význam a příklady realizace podmínkových souvětí v italštině i češtině. V každém ze dvou sledovaných jazyků jsou výjimky, které jsou také součástí této bakalářské práce.

2.1. Typologie podmínkových souvětí

V italštině i češtině je typologie stejná, v obou jazycích najdeme rozdělení podmínek na 3 druhy. První ze tří typů je podmínka reálná, jejíž děj je uskutečnitelný v čase přítomném nebo budoucím. Realizace tohoto typu se tedy může odehrát pouze za předpokladu, že podmínka vyjádřená ve vedlejší větě bude splněna a k ději ve větě hlavní dojde v přítomnosti nebo budoucnosti. Je zde uvedena obecná struktura, která zahrnuje podmínku prvního typu: „Jestliže platí (bude platit) A → platí (bude platit) B.“ Dalším typem těchto souvětí je podmínka možná, jejíž děj může, ale také nemusí být uskutečněn, podobně jak tomu bylo u předchozího typu, v přítomnosti či budoucnosti. Děj je nejistý, v tomto případě se používá v češtině i v překladu z italštiny spojka „*kdyby*“. Významově odpovídá struktuře: „Kdyby platilo A → platilo by B.“

Posledním, třetím typem je podmínka ireálná. Zakládá se na ději, který je neuskutečněný nebo neuskutečnitelný v minulosti. Je to děj nevratný, který se již nedá napravit, protože se již odehrál v uplynulém čase. Jsou tvořena a specifikována podle větné struktury: „Kdyby bylo (bývalo) platilo A → bylo by platilo B.“

V mluvě se podmínkové věty používají běžně, ale málokdo se pozastavuje nad tím, jak se syntakticky tyto věty tvoří nebo si pod pojmem podmínkové souvětí neumí nic představit, proto je při studiu jazyků důležité správně porozumět samotné podstatě vyjadřované skutečnosti.

Pro někoho, kdo nestuduje lingvistiku, není důležité vědět, jak se podmínková souvětí tvoří, ale všichni je automaticky používáme v běžném životě.

2.1.1. Reálná podmínka

Na tomto místě je vysvětlen první typ podmínkových souvětí – reálnou podmínku. Jde o děj reálný, uskutečněný nebo uskutečnitelný v čase přítomném či budoucím, záleží na postoji mluvčího a na tom, v jakém čase chce podmínku vyjádřit. Tento aspekt je velmi důležitý i pro adresáta, aby pochopil vyjadřovanou myšlenku správně. Je důležité si uvědomit, že tato realizace není jistá, je pouze možná a děj věty hlavní záleží na faktu, zda se podmínka uskuteční v přítomnosti či budoucnosti.

Italština stejně jako čeština je velmi různorodý jazyk, proto způsob pro tvoření není jen jeden, existuje více způsobů i v dalších typech podmínek.

Pro lepší přiblížení je následně uvedena modelová věta: „*Jestliže A, potom B.*“ Jedná se o souvětí s podmínkou, která pokud bude splněna, splní se i děj věty hlavní. Již její

název „*Reálná podmínka*“ napovídá, že realizace děje podmíněného podmínkou je uskutečnitelná v čase přítomném či budoucím.

V češtině se navíc rozlišuje mezi podmínkou uskutečněnou: „*Jestliže odešli všichni, odejdu i já.*“¹ a uskutečnitelnou: „*Jestliže bude pršet, na procházku nepůjdeme.*“²

V tomto odstavci jsou uvedeny i příklady z italštiny za účelem přiblížení jejich konstrukce a seznámení s nimi. Italské příklady vět jsou v některých příkladech pro lepší představu překládány nejdříve doslovně a poté volněji. „*Se hai fame, ti offro dei biscotti.*“³ v překladu tato věta znamená: „*Jestliže máš hlad, nabízím ti nějaké sušenky*“; volněji přeloženo „*Jestliže máš hlad, nabídnu ti sušenky.*“ V češtině rozlišujeme vidy, v italštině se rozlišuje pomocí použitých časů. „*Se piove, esco con l'ombrello.*“⁴. Tato věta při překladu znamená: „*Jestliže prší, jdu ven s deštníkem.*“ Volněji přeloženo: „*Když prší, vezmu si deštník.*“

2.1.2. Možná podmínka

Tento typ souvětí se používá při vyjadřování děje, který se může, ale také nemusí uskutečnit. Jedná se tedy o nejisté mínění v přítomnosti či v budoucnosti. Pravidlo pro tvoření takového souvětí je vcelku jasné a pevné.

Při studiu cizích jazyků je však velmi důležité znát všechny nuance a je nezbytné správné slovní zařazení, protože jediné v takovém případě se snadněji provádí zmiňovaná jazyková tvorba. Možnost realizace závisí na tom, zda děj podmínkové věty byl či nebyl uskutečněn.

I v této části se uvádí příklady z obou jazyků stejným způsobem jako u reálné podmínky. Z češtiny můžeme uvést větu: „*Kdyby toto utkání naše mužstvo vyhrálo, postoupí do finálových bojů.*“⁵. Zde je dobře vidět, že děj ještě nebyl realizován, ale může dojít k jeho uskutečnění a tudíž se jedná o podmínku možnou

Z italštiny uvedeme příklad: „*Se comincia a parlare, non la finisce più.*“⁶ Tedy: „*Jestli začne mluvit, už neskončí.*“ Volněji můžeme tuto větu přeložit: „*Když začne mluvit, jen tak nepřestane.*“

¹ Grepl, Daneš, Hlavsa, 1987, s. 487

² Tamtéž

³ Renzi, Salvi, Gardinaletti, 1991, s. 770

⁴ Tamtéž

⁵ Grepl, Daneš, Hlavsa, 1987, s. 488

⁶ Dardano, Trifone, 1997, s. 412

2.1.3. Ireálná podmínka

Třetím typem je podmínka ireálná nebo také nereálná/neuskutečnitelná, která probíhá v minulosti. Vyjadřuje děj, který se již nedá změnit ani v případě splnění podmínky. Ta je vyjádřena ve větě vedlejší, protože tento stav je již uskutečněný a nedá se napravit. Mluvčí konstatuje, že tento děj je nereálný. Patří sem podmínková souvětí, jejichž děj patří do minulosti, jedná se o minulé akce.

Jedná se pouze o hypotetické vyjádření podmínky, která nebyla uskutečněná nebo se s její realizací nepočítá. Jde o skutečnost, jež se vztahuje k minulosti a do přítomnosti vůbec nezasahuje. Splnění podmínky je nereálné, neuskutečnitelné, proto i děj, který je na podmínku vázaný, nenastane. Mluvčí adresáta informuje tímto syntakticko - sémantickým útvarem, že děj je neuskutečněný či neuskutečnitelný, časově je toto souvětí zasazeno do minulosti.

V tomto odstavci uvedeme příklady z obou jazyků třetího typu podmínkových souvětí. Začneme tedy s češtinou. Věta „*Kdybych byl řekl víc, byli by nešťastní ještě jiní lidé.*“⁷; „*Kdyby včera nepršelo, byl bych přišel.*“⁸. Na těchto souvětích vidíme, že podmínka je zasazena do minulosti a věta vedlejší vyjadřuje děj, který je neuskutečněný.

Z italštiny můžeme uvést větu „*Se fossi stato più gentile, avresti ottenuto quello che volevi.*“⁹ Doslovný překlad zní: „*Kdybys byl zdvořilejší, dostal bys to, co jsi chtěl.*“ Volněji můžeme přeložit toto souvětí takto: „*Kdybys byl zdvořilejší, byl bys dostal to, co jsi chtěl.*“; „*Se fossi venuto alla festa, ti saresti divertito moltissimo.*“¹⁰, v doslovném překladu tato věta znamená: „*Kdybys byl přišel na tu oslavu, byl by ses bavil velmi.*“, u volnějšiho překladu se význam nezmění, pouze změníme slovosled a některá slova: „*Kdybys byl přišel na tu oslavu, hodně by ses bavil.*“

⁷ Grepl, Daneš, Hlavsa, 1987, s. 487

⁸ Tamtéž

⁹ Dardano, Trifone, 1997, s. 412

¹⁰ Renzi, Salvi, Gardinaletti, 1991, s. 754

3. Tvorba podmínkových souvětí v italštině

V italštině jsou tato souvětí známá pod názvem „*Il periodo ipotetico*“. Jelikož cílem práce je, mimo jiné, také analýza těchto syntaktických konstrukcí jak v italském, tak v českém jazyce, nejprve je vysvětlené tvoření podmínkových souvětí v italském jazyce, pak v jazyce českém a nakonec jsou tyto syntaktické struktury v praktické části doloženy ukázkami.

Podmínkové věty, tedy věty vedlejší, jsou v italštině nejčastěji uvozeny spojkou *se*, a s větou hlavní tvoří podmínkové souvětí. Není pevně stanoveno, která z nich musí stát na prvním místě, toto uspořádání má volný řád a je pouze na mluvčím, jak tyto konstrukce seřadí. Častěji se věta vedlejší (podmínková) klade před větu hlavní. Tyto věty se v italštině tvoří, na rozdíl od češtiny, pomocí různých časů a slovesných způsobů, proto je nutné správně rozlišit, o jaký typ se jedná, abychom je mohli přeložit přesně a správně.

Podmínková souvětí se v italštině tvoří podle toho, jaký čas a jaký typ podmínky chceme vyjádřit. V tomto jazyce se hypotetické souvětí dělí na 3 typy a v tomto obecném úvodu jsou doloženy příklady z gramatiky od Sylvie Hamplové:

a) podmínka reálná – „*Se abbiamo fretta, prendiamo il tassì.*“¹¹, v překladu do češtiny věta zní: „*Jestli pospícháme, bereme si taxík.*“.

b) podmínka možná – „*Se avessimo fretta, prenderemmo il tassì.*“¹² = „*Kdybychom pospíchali, vzali bychom si taxík.*“

c) podmínka ireálná – „*Se avessimo avuto fretta, avremo preso il tassì.*“¹³ = „*Kdybychom byli pospíchali, byli bychom si vzali taxík.*“

V této bakalářské práci je každý typ podmínek demonstrován originálními příklady z italských gramatik, které slouží pro jazykové studium. Pro zpracování takového tématu je nutné najít si literaturu, ze které budeme čerpat a dokládat příklady, abychom názorně ukázali tvorbu těchto souvětí a jejich použití.

3.1. Reálná podmínka

Tento typ podmínkového souvětí odpovídá tomu, co již bylo o reálné podmínce napsáno. Uskutečnění děje tohoto souvětí se děje v přítomném či budoucím čase. Pokud se tedy podmínka reálná odehrává v přítomném čase, je žádoucí použít indikativ přítomného času v obou větách. Pro názornost je následně uveden příklad:

¹¹ Hamplová, 2004, s. 359

¹² Tamtéž

¹³ Tamtéž

1) „*Se nevica prima di domenica, andiamo a sciare a Cortina.*“¹⁴ = „*Jestliže nasněží dříve než v neděli, pojedeme na lyže do Cortiny.*“, ve volnějším překladu věta bude znít: „*Jestliže nasněží do neděle, pojedeme lyžovat do Cortiny.*“

2) „*Se le cose stanno così, non importa.*“¹⁵ = „*Jestliže věci zůstávají takto, nezáleží na tom.*“, ve volnějším překladu můžeme větu upravit: „*Nezáleží na tom, jestli ty věci zůstanou takto.*“

Také je podle pravidel možno použít indikativu budoucího času pro vyjádření podmínky, která nastane v budoucnosti. V tomto případě, k vytvoření této struktury, je použit v názorných příkladech indikativu budoucího času v obou větách, jak ve větě hlavní, tak ve větě vedlejší:

1) „*Se domani pioverà, non andrò in montagna.*“¹⁶ = „*Jestli bude zítra pršet, nepojedu na hory.*“

2) „*Se avremo fretta, prenderemo il tassì. Jestliže budeme pospíchat, vzememe si taxík.*“¹⁷

3) „*Se continuerà a piovere, resteremo in casa.*“¹⁸ = „*Jestli bude pokračovat v pršení, zůstaneme doma.*“, ve volnějším překladu věta bude znít: „*Jestli bude stále pršet, zůstaneme doma.*“

Jako v předchozím případě je nutné znát pravidla pro tvorbu a aplikaci budoucího času: jsou to základní časy a poučky důležité pro tvorbu složitějších konstrukcí, jako jsou například podmínková souvětí. Tento čas se nejvíce používá k vyjádření budoucnosti, blízké i vzdálené a odpovídá také jeho použití v podmínkových souvětích prvního typu, kde se také jedná o uskutečnění děje v budoucnosti.

V této pokročilejší úrovni studia jazyků se kombinují časy s ostatními prvky a skládají se do složitějších syntaktických útvarů. Čím hlouběji jazyk studujeme, tím více lingvistických prvků kombinujeme.

V reálné podmínce je ještě další možnost, jak vyjádřit tento typ, a to za pomoci imperativu (rozkazovacího způsobu) v hlavní větě a indikativu ve větě vedlejší, jako v následujícím příkladu: „*Se hai fretta, prendi il tassì. Jestliže pospícháš, vezmi si taxík.*“¹⁹

¹⁴ Renzi, Salvi, Gardinaletti, 1991, s. 757

¹⁵ Patota, 2006 s. 301

¹⁶ Salvi, Vanelli, 2004, s. 277

¹⁷ Hamplová, 2004, s. 359

¹⁸ Dardano, Trifone, 1997, s. 412

¹⁹ Hamplová, 2004, s. 359

3.2. Podmínka možná

Tento typ souvětí se používá při vyjadřování děje, který se může, ale také nemusí uskutečnit. Jedná se tedy o nejisté mínění v přítomnosti či v budoucnosti. Pravidlo, pro tvoření takového souvětí je vcelku jasné a pevné. Uvedeme příklady z gramatik italštiny a podle nich poté rozebereme použité časy ve větách:

1) „*Se avessimo fretta, prenderemmo il tassì. Kdybychom pospíchali, vzali bychom si taxík.*“²⁰

2) „*Se avessi fretta, prendi il tassì. Kdybys pospíchal, vezmi si taxík.*“²¹

3) „*Se avessi più soldi, me ne andrei in Giappone.*“²² = „*Kdybych měl víc peněz, jel bych do Japonska.*“

4) „*Se volessi, riuscirei.*“²³ = „*Kdybych chtěl, uspěl bych.*“

5) „*Se venissi alla festa, ti divertiresti moltissimo.*“²⁴ = „*Kdybys přišel na tu oslavu, hodně by ses bavil.*“

V prvním z těchto příkladů je ve vedlejší větě použit konjunktiv imperfekta a ve větě hlavní podmiňovací způsob přítomný. Konjunktiv je pro češtinu neznámý slovesný způsob. Pochází z latiny a do italštiny se transformoval a zachoval se. Je možné ho použít v hlavní větě pro vyjádření rozkazu, přání, zákazu, ale většinou se používá ve větách vedlejších po spojkách, které se překládají do češtiny „aby“ nebo se slovesem v podmiňovacím způsobu, dále v podmětných a předmětných větách.

Kondicionál přítomný odpovídá v překladu českému podmiňovacímu způsobu, vyjadřuje děj možný, ale neuskutečněný.

Oba slovesné způsoby jsou pro tvoření podmínkových vět vhodné, protože i konjunktiv se do češtiny překládá nejčastěji podmiňovacím způsobem, což je v tomto případě velmi příhodné.

Dále je také možné nahradit v řídicí větě kondicionál minulý za imperativ, jako je tomu v druhém příkladu, vedlejší věta se konstruuje stejně jako v prvním příkladu. Třetí až pátý příklad je strukturovaný stejně jako první, takže vidíme, že v tomto případě se centrálně používá pouze konjunktiv imperfekta a kondicionál minulý. Oproti podmínce reálné, kde se dají použít časy dva.

²⁰ Hamplová, 2004, s. 359

²¹ Tamtéž

²² Salvi, Vanelli, 2004, s. 278

²³ Serianni, 2007, s. 593

²⁴ Renzi, Salvi, Gardinaletti, 1991, s. 755

Při rozlišování reálné a možné podmínky může docházet k nejasnostem jak v mluveném, tak v psaném projevu. Hranice mezi těmito dvěma typy je velmi jemná.

3.3. Podmínka ireálná

Jak již bylo výše vysvětleno, třetím typem je podmínka ireálná nebo také nereálná/neuskutečnitelná, která probíhá v minulosti. Vyjadřuje děj, který se již nedá změnit ani v případě splnění podmínky. Nachází se ve větě vedlejší, protože tento stav je již uskutečněný a nedá se napravit. Mluvčí tedy konstatuje, že tento děj je nereálný. Patří sem podmínková souvětí, jejichž děj patří do minulosti, jedná se o minulé akce.

Tento typ podmínkových vět se tvoří pomocí konjunktivu předminulého ve větě závislé a podmiňovacího způsobu minulého ve větě řídicí. Způsob tvoření ireálné podmínky je centrální, existují výjimky i v tomto typu, které jsou popsány v nadcházejících kapitolách společně s výjimkami reálné a možné podmínky. Aby bylo jasné, jakým způsobem se tvoří věty ireálné podmínky, jsou uvedeny příklady:

1) „*Se avessimo avuto fretta, avremmo preso il tassì. Kdybychom byli pospíchali, byli bychom si vzali taxík.*”²⁵

2) „*Se non foste arrivati in ritardo, non avreste perso il treno.*”²⁶ = „*Kdybyste nebyli přijeli se zpožděním, nezmeškali byste vlak.*“, volněji přeloženo: „*Kdybyste byli přijeli včas, nezmeškali byste vlak.*“

3) „*Se ti avessero invitato, ci saresti andato.*”²⁷ = „*Kdyby tě byli pozvali, byl bys tam (býval) šel.*“

4) „*Se fossi stato un animale, avrei voluto essere un cane.*”²⁸ = „*Kdybych byl zvířetem, chtěl bych být psem.*“

V překladu do češtiny je zřetelná neuskutečnitelnost děje, který by se odehrával v čase minulém. Pro správné uchopení toho, co chce mluvčí sdělit, je nutné uvědomit si při překladu použitý čas v obou větách, jak v hlavní, tak ve vedlejší, to je hlavní pomůckou pro bezchybný překlad věty do správného typu podmínky.

V předchozích částech bylo vysvětleno a popsáno, jak se podmínková souvětí všech tří typů v italštině tvoří. Aby jedinec mohl vyjadřovat podmínky, musí samozřejmě znát i jazykové prostředky, které se pro tvorbu těchto konstrukcí používá. Je snadné se naučit

²⁵ Hamplová, 2004, s. 359

²⁶ Renzi, Salvi, Gardinaletti, 1991, s. 756

²⁷ Salvi, Vanelli, 2004, s. 278

²⁸ Patota, 2006, s. 301

pravidla či vzorečky jako v matematice, ale i jazyk musí být dobře pochopen, aby byl správně používán, musí být chápán také logicky.

U ireálné podmínky lze v češtině použít sloveso býval. V dnešní době je již málo používané, proto je v této práci dáván do závorky, jelikož význam je stejný i bez něho.

3.4. Výjimky a zvláštnosti podmínkových souvětí v současné italštině

Vzhledem k tomu, že italský jazyk je velmi různorodý a proměnlivý, jako ostatně každý jazyk, tak i v podmínkových souvětích existují výjimečné syntakticko - sémantické útvary, jejichž použití závisí na mluvčím a na tom, co má v úmyslu vyjádřit. Centrální tvoření podmínek je uvedeno výše, zde se budeme zabývat dalšími možnostmi, jak tato souvětí strukturovat.

V prvním typu podmínkových souvětí, tedy v podmínce reálné, je možné použít ve větě vedlejší přítomného času a ve větě hlavní budoucího času. Jedná se o případy, kdy se liší uskutečnění dějů v obou větách, ve větě závislé děj probíhá a ve větě hlavní má proběhnout v budoucnosti na základě splnění podmínky, příkladem jsou věty:

1) „*Se non studi, sarai bocciato. Jestli se nebudeš učit, propadneš.*“²⁹

Z překladu je patrný budoucí čas, ale z logického hlediska podmínka toho, že by se v příkladu 1) měl dotýčný učit - je čas v přítomnosti, děj tedy probíhá. Děj věty hlavní, a sice to, že propadne, je až následek toho, že se neučil a důsledek teprve nastane.

4) „*Se fai questo, ti puniranno. Jestli to uděláš, potrestají tě.*“³⁰

Podmět děje u věty 2), který má v úmyslu něco vykonat, je již připraven v okamžiku promluvy tuto činnost provést, děj věty hlavní, tedy to, že bude za svoje chování potrestán, se odehraje v budoucnosti jako následek splnění podmínky ve větě vedlejší. Jedná se o stejný případ jako v prvním příkladu.

V druhém typu podmínkových souvětí, v podmínce možné, se nevyskytuje žádné výjimečné tvoření těchto vět. Fixně se v nich používá konjunktiv imperfekta a kondicionál přítomný. Jediné vybočení z tohoto pravidla je nahrazení kondicionálu imperativem, který již byl zmíněn v kapitole o tvoření možné podmínky.

V podmínkových souvětích třetího typu, tedy podmínce ireálné, neuskutečnitelné, je hned několik vybočení z centrálního tvoření těchto syntaktických konstrukcí.

²⁹ Hamplová, 2004, s. 359

³⁰ https://docs.google.com/document/d/1_igzCQYYsp9A-HoF4eezfJSEQAPOEQ9Gdxz7B8kpw10/edit?pli=1

Jazyk a řeč jsou útvary, které se vyvíjí jak na úrovni spisovné, tak na úrovni hovorové. Gramatiky a učebnice uvádí tvoření ireálné podmínky v hovorovém jazyce, kde je proces měnění jazyka v důsledku zjednodušení velmi výrazný. Na této úrovni mluvčí použije místo konjunktivu předminulého ve větě vedlejší a kondicionálu složeného ve větě hlavní indikativu imperfekta v obou větách.

Změny na hovorové úrovni se často transformují i do jazyka spisovného prostřednictvím literárních děl, ve kterých jejich autoři používají i hovorový jazyk. Jedná se o ta díla, která jsou v té dané době psána soudobými a moderními spisovateli. Příkladem takových konstrukcí jsou věty:

1) „*Se venivi alla festa, ti divertivi un sacco.*“³¹ = „*Kdybys (byl býval) přišel na tu oslavu, byl by ses hodně bavil.*“

2) „*Se Enrico era a casa, rispondeva al telefono.*“³² = „*Kdyby byl Enrico doma, vzal by telefon.*“

3) „*Se prendeva il treno delle 3 arrivava alle 9.*“³³ = „*Kdyby byl jel vlakem ve 3, (byl by býval přijel v 9) přijel by v 9.*“

4) „*Se pioveva, non andavamo mai in montagna.*“³⁴ = „*Kdyby bylo pršelo, už bychom (nebyli bývali jeli na hory) nejeli na hory.*“

Ireálnou podmínku můžeme vyjádřit pomocí konjunktivu imperfekta ve větě vedlejší, které nahrazuje konjunktiv předminulý, a kondicionálu složeného v hlavní větě, tato část zůstává stejná. Změna spočívá v tom, že věta vedlejší vyjadřuje podmínku ireálnou, která přetrvává do současnosti. Věta hlavní stále nese význam neuskutečněního děje. Pro představu takové větné konstrukce uvádíme příklady:

1) „*Se fosse un amico, ci avrebbe aiutato. Kdyby byl přítelem, pomohl by nám.*“³⁵

2) „*Se fosse malato, non sarebbe andato al cinema.*“³⁶ = „*Kdyby byl nemocný, nešel by do kina.*“

3) „*Se Enrico fosse a casa, non avrebbe comunque risposto al telefono.*“³⁷ = „*Kdyby byl Enrico doma, tak by vzal ten telefon.*“

³¹ Renzi, Salvi, Gardinaletti, 1991, s. 754

³² Renzi, Salvi, Gardinaletti, s. 762

³³ Renzi, Salvi, Gardinaletti, 1991, s. 754

³⁴ Salvi, Vanelli, 2004, s. 277

³⁵ Hamplová, 2004, s. 359

³⁶ Salvi, Vanelli, 2004, s. 278

³⁷ Renzi, Salvi, Gardinaletti, 1991, s. 759

Na těchto příkladech je zřetelné, že podmíněný děj přetrvává do současnosti, je aktuální, zatímco děj věty hlavní je neuskutečněný, již se nedá změnit skutečnost, že jsme podmínky přijali.

Třetí výjimkou při tvorbě podmínkových souvětí ireálných je pomyslné prohození předchozího případu. Tím myslíme konstruování tohoto typu vět pomocí kondicionálu jednoduchého ve větě řídící - věta závislá zůstává stejná jako u základního použití, tvoří se pomocí konjunktivu předminulého. Jedná se o podmíněný děj, který by za splnění podmínky ve větě vedlejší přetrvával do současnosti. Tento případ vyjadřují věty:

1) „*Se tu ti fossi comportato in tal modo, tutti sarebbero offesi. Kdyby ses byl choval takovým způsobem, všichni by byli uraženi.*“³⁸

2) „*Se avesse preso il treno alle 5, ora sarebbe qui.*“³⁹ = „*Kdyby byl jel tím vlakem v 5, už by tu byl.*“

3) „*Se avessi ascoltato i miei consigli, oggi vivresti meglio.*“⁴⁰ = „*Kdybys byl poslechl mých rad, dnes bys žil lépe.*“

Z hlavní věty posledního příkladu vyplývá, že se nacházíme v takové neměnné situaci, která přetrvává do současnosti, protože mluvčí neuposlechl rad a tím k té situaci došlo, je tedy následkem toho, co vyjadřuje věta vedlejší. Podmínka se tedy odehrává v minulém čase, nezasahuje do současnosti a je viníkem toho, že současná situace není taková, jakou by si mluvčí představoval.

V předchozích odstavcích je potvrzeno to, co již bylo napsáno, že i v jazyce je potřeba logického myšlení, zvláště při studiu cizích jazyků, protože rodilí mluvčí používají jazyk automaticky. Pro správné vyjádření myšlenky a také pro správné použití řeči, je nutné naučit se i výjimky v tvoření podmínkových souvětí. Je velmi těžké vzít v potaz všechna pravidla a nadto myslet, jakým způsobem tyto syntakticko - sémantické útvary správně konstruovat.

Také existuje možnost, jak využít podmínkovou větu 2. a 3. typu samostatně a oddělit ji od věty hlavní, čímž vznikne samostatně stojící věta vedlejší, která je schopna sama o sobě vyjádřit zvolání, přání, lítost nebo výzvu. Příkladem tohoto případu je věta:

1) „*Se il tempo migliorasse! Kdyby se tak počasí zlepšilo.*“⁴¹

³⁸ Hamplová, 2004, s. 360

³⁹ Salvi, Vanelli, 2004, s. 278

⁴⁰ Patota, 2006, s. 302

⁴¹ Hamplová, 2004, s. 360

Toto je velice zvláštní jev, protože věta závislá by neměla dávat smysl bez věty hlavní, ale v italštině se takovéto věty vedlejší používají jako věty zvolací, jsou ustálenými spojeními a píší se vždy s vykřičníkem.

Podobným případem jako v předcházejícím odstavci je použití pouze věty hlavní utvořené z podmínkového souvětí, věta vedlejší se v tomto případě nevyjadřuje. V takové situaci má hlavní věta funkci zdvořilého přání. Následně je uveden vlastní příklad:

„Potresti aprire la finestra (se non ti desse disturbo).“ Mohl bys otevřít okno (pokud tě to neobtěžuje).

Dva předchozí odstavce byly věnovány spíše zvláštnímu využití jak vedlejší, tak hlavní věty, které mohou dle uvedených příkladů stát samostatně. V práci jsou představeny proto, že být informován také o tomto využití námi uvedených vět vede k rozšíření znalostí o studovaném jazyce a tím i o jeho správném používání.

Jak také uvádí gramatika například od Patoty nebo i dalších autorů, tato souvětí mohou existovat i bez vyjádřeného slovesa: *„Se possibile, vorrei comprare il biglietto prima di venerdì.“⁴²*, s vyjádřeným slovesem vedlejší věta bude vypadat takto: *„Se fosse possibile...“*, v překladu věta zní: *„Kdyby to bylo možné, chtěl bych si koupit lístek dříve než v pátek.“*

Další specifikum, které by nemělo být vynecháno a které zasahuje do oblastí podmínkových souvětí, je tzv. časová souslednost, kdy čas věty vedlejší závisí na použití času ve větě hlavní. V tomto ohledu platí pro všechny tři typy jedno pravidlo: ve větě závislé se používá minulý způsob podmiňovací a ve větě řídicí konjunktiv trapassata (předminulý). Pokud ale dojde k posouvání časů, je nutné si uvědomit, že podmínková souvětí se tomuto jevu nevyhnou a musí se postupovat s transformací podle daných pravidel.

3.5. Spojky a spojkové výrazy v italštině

Nejčastěji viděnou spojkou podmínkových souvětí je spojka "se", kterou je možno použít ve všech třech jmenovaných typech jazykových struktur. Podmínková souvětí však mohou existovat i bez toho, aby byla uvozena spojkou. Mohou tedy stát bez spojek: *„I rinforzi arrivassero in tempo, riusciremmo ad evitare la sconfitta.“⁴³*, v překladu věta zní: *„Kdyby posily přišly včas, mohli bychom se vyhnout porážce.“*

⁴² Patota, 2006, s. 303

⁴³ Renzi, Salvi, Gardinaletti, 1991, s. 771

V italském jazyce existují i další spojkové výrazy a spojky, které můžeme dosadit do námi zkoumaných syntaktických útvarů. Tyto spojky je možné najít například v gramatice italštiny *Grande grammatica italiana di consultazione*. Jsou jimi "qualora" - spojka, která v překladu do češtiny také znamená "kdyby", dále spojkové výrazy "nel caso che", přeloženo do češtiny "v případě, že", dále pak "a patto che", "a condizione che", "purché" - poslední představené tři výrazy v překladu znamenají "pod podmínkou, že" a další spojky, které je možné použít v těchto souvětích. Tyto spojky a spojkové výrazy na rozdíl od "se" vyžadují vždy konjunktiv, nemůže tedy po nich stát jiný slovesný způsob.

Postavení věty hlavní a vedlejší z hlediska slovosledu je volné, vedlejší věta může stát před i za větou hlavní, jako v příkladu: „*Nel caso che ci sia possibile partiremmo per le vacanze la settimana prossima. Pokud to bude možné, odjedeme na dovolenou příští týden.*“⁴⁴

Většinou však stojí věta závislá před větou řídicí a tato varianta vyjadřování podmínek se objevuje v gramatikách častěji, je v nich také považována za používanější a tradičnější. Nicméně pokud by stála věta hlavní před větou vedlejší, neznámá to, že adresát výpovědi by neporozuměl tomu, co chceme vyjádřit - tento pořádek vět je možný, volný.

3.6. Podmínková souvětí s implicitní větou

Ve výše popsaném způsobu tvoření podmínkových souvětí se jedná o explicitní vedlejší věty. Jsou to takové útvary, které obsahují sloveso v určitém tvaru, je vyčasované, vyjadřuje osobu, může být v indikativu, kondicionálu i konjunktivu. Pro lepší představu je následně uveden vlastní příklad: „*Ha detto che il tempo era bellissimo.*“ = „*Řekl, že počasí bylo velmi pěkné.*“ Explicitní forma je více užívanou variantou vyjadřování podmínkových souvětí v celé Itálii.

Implicitní věty se tvoří pomocí nefinitních slovesných tvarů, které jsou v italštině tři: infinitiv, participium a gerundium. Nevyjadřují osobu ani čas jako minulost, přítomnost, budoucnost, ale vyjadřují čas relativní, což znamená předčasnost, současnost a následnost.

Gerundium a infinitiv mají navíc tvar činný a trpný: určují, jestli podmět je, nebo není původcem děje. Na rozdíl od nich participium může vyjádřit jednotné nebo množné

⁴⁴ Hamplová, 2004, s. 361

číslo a jmenný rod, které jsou v italštině dva, mužský a ženský, podmínková souvětí využívají pouze jeho minulou formu. Tato souvětí s implicitní větou jsou tvořena těmito třemi nefinitními tvary a jsou méně používána. Implicitní útvar tvoří větu vedlejší a jejich tvoření se řídí pevným pořádkem, neexistuje tedy více variant, jak vytvořit podmínkové souvětí s jedním z nefinitních tvarů.

V tomto případě se infinitiv pojí s předložkou "a". Pro představu uvedeme příklady:

„*Ad essere arrivati in tempo, non avremmo perso il treno.*“⁴⁵ = „*Kdybychom byli přijeli včas, nezmeškali bychom vlak.*“; „*A dirti la verità, ti trovo ingrassato.*“⁴⁶ = „*Abych řekl pravdu, ztloustl jsi.*“

Pokud použijeme gerundium, souvětí bude vypadat následovně:

„*Mangiando molto, ingrasso/ingrasserò.*“⁴⁷ = „*Budu-li hodně jíst, ztloustnu.*“; „*Arrivando in tempo, non abbiamo perso/perdemmo il treno.*“⁴⁸ = „*Kdybychom přijeli včas, nezmeškali bychom vlak.*“

Minulé participium použijeme v podmínkových souvětích takto: „*Sviluppata meglio, sarebbe un'ottima idea.*“ („*Se fosse sviluppata meglio ...*“)⁴⁹ = „*Kdyby se lépe rozvinula, byla by to výborná myšlenka.*“

Z příkladů vyplývá, že se takovéto věty do češtiny překládají větou vedlejší s určitým slovesem. Podmět věty hlavní musí být totožný s podmětem věty vedlejší, aby mohlo dojít k tvoření podmínkových souvětí implicitní větou, jinak by bylo nutné konstruovat větný celek explicitně. Implicitní forma je kratší a používá se většinou v mluvené řeči.

⁴⁵ Renzi, Salvi, Gardinaletti, 1991, s. 775

⁴⁶ Tamtéž

⁴⁷ Tamtéž

⁴⁸ Tamtéž

⁴⁹ Dardano, Trifone, 1997, s. 413

4. Podmínková souvětí v českém jazyce

Tyto syntakticko - sémantické útvary patří mezi vedlejší věty příslovečného určení podmínky. Pro úplnost informací začneme popisem těchto vět a jejich tvorbou, abychom mohli podrobněji rozebrat téma vedlejších vět podmínkových.

Kategorie vět příslovečných vyjadřují příslovečná určení a tato rozvíjí přísudek věty nadřazené. Nemusí to být jen věta hlavní, nadřazenost může nést i věta vedlejší. V češtině rozlišujeme několik typů vedlejších vět příslovečných podle vztahu, který mají k větám řídícím.

Funkce těchto vět je stejná jako funkce příslovečných určení ve větě. Jsou vyjadřovány explicitně, větou s určitým slovesným tvarem a implicitně, což je vyjádření bez určitého slovesného tvaru. Tvoření implicitních vět se uskutečňuje pomocí nefinitních tvarů slovesa.

Príslovečné věty mohou být časové vedlejší věty, které časově určují nebo omezují obsah věty hlavní, patří sem následnost, současnost a předčasnost, opakování děje. Nejčastějšími spojkami jsou když; v momentě když; zatímco; předtím; dříve než; poté co; pokaždé. Dalším typem jsou věty místní a jsou uvozené spojkami jako kde; odkud; kudy.

Podle klasifikace gramatik češtiny sem také patří věty příčinné, které označují příčinu, důvod a okolnost, na kterých závisí uskutečnění děje věty hlavní. Dále sem patří věty účelové vyjadřující účel, cíl, k němuž je směřováno. Nejčastější spojkou těchto podřadných souvětí je aby. Věty způsobové popisují způsob, jakým se uskutečňuje děj věty hlavní a jsou uvozeny výrazy jako; podle toho, jak.

Věty podmínkové, které jsou tématem této práce, se řadí k těmto vedlejším větám. Jak již bylo napsáno, vyjadřují podmínku, za které platí děj věty hlavní. Poznáme je také podle spojek jestliže; -li; jestli; kdyby. Podmínka je v češtině ještě dělena na reálnou, možnou a ireálnou.

Jako poslední typ vedlejších vět příslovečných jsou uváděny věty přípustkové, které zahrnují okolnost odporující vyjádření ve větě hlavní. Hlavními spojkami, které uvozují tyto věty závislé, jsou ačkoli; i když; přestože.

Podmínková souvětí vyjadřují stejně jako souvětí příčinné vztah příčiny a následku, ale rozdíl mezi nimi spočívá v tom, že v příčinném souvětí se děj věty hlavní realizuje, zatímco u podmínkových vět se jedná pouze o možnou realizaci děje ve větě hlavní na základě splnění podmínky či okolnosti vyjádřené ve větě vedlejší.

Věta řídicí vyjadřuje děj, který se uskuteční pouze za realizace okolnosti ve větě závislé. K používání správného a bezchybného jazyka je důležité uvědomit si rozdíl mezi příčinou a podmínkou. K analýze použití syntaktických útvarů v českém jazyce je třeba objasnit strukturu a začlenění podmínek v češtině, kde nevystupují pod názvem podmínková souvětí, ale jsou známé jako podtyp vedlejších vět příslovečných, přesněji jsou to vedlejší věty příslovečné určení podmínky.

V gramatikách českého jazyka se o vyjadřování podmínek nenacházejí relevantní informace nebo je jich tak poskrovnu, že ve většině případů neuvádějí ani jejich rozdělení ani zmínky o jednotlivých typech. Proto v následujících řádcích přehledně rozebereme tyto druhy, jejich strukturu a formování. Uvedeme jejich příklady, které vybereme z dostupných použitých gramatik češtiny, jež jsou kvalitní metodou, jak řeč pochopit. Na základě popsaných příkladů se dá lépe postupovat a prohlubovat znalost projevu jak písemného, tak i ústního.

4.1. Rozdělení podmínkových souvětí v češtině

Typologie podmínkových souvětí je taková, jakou jsme ji popsali v obecném rozdělení těchto syntaktických konstrukcí. Existují tedy v češtině 3 typy podmínek: a) reálná, která vyjadřuje děj podmíněný větou vedlejší, jehož splnění je uskutečnitelné v čase přítomném či budoucím. Tento typ se ve větě konstruuje pomocí spojky a indikativu. Tento typ podmínky se může rozdělit také na uskutečnitelnou nebo uskutečněnou. Báze takovéto podmínky je stejná jako v italštině a i význam vyjádření je totožný. Typickou spojkou, která se používá k tvoření této podmínky, je „jestliže. Dalšími periferními spojkami jsou například „pokud“, „když“, „jak“, „-li“ a hovorová varianta spojky jestliže, tedy „jestli“. Tato souvětí vyjadřují podmínku, jestliže platí A, platí i B.

Pro názornost reálné podmínky uvedeme specifické věty: „*Jestliže odešli všichni, odejdu i já.*“⁵⁰, „*Když se ti nechce, nechod.*“⁵¹, „*Jestliže chceme někoho soudit, musíme o něm něco vědět.*“⁵².

Druhým typem podmínkových souvětí v českém jazyce je podmínka možná, uskutečnitelná. Realizace vyjádřeného děje je pouze možná, může se uskutečnit. Je možné popsat takovou situaci na základě obecného příkladu: kdyby platilo a, platilo by b.

⁵⁰ Grepl, Daneš, Hlavsa, 1987, s. 487

⁵¹ Tamtéž

⁵² Havránek, Jedlička, 1981, s. 401

Pro představu uvedeme příklad, na kterém demonstrujeme druhý typ podmínkových souvětí: „*Kdyby pršelo, na procházku bychom nešli.*“⁵³

Tento podmíněný děj se může v čase nadcházejícím stát, není vyloučeno, že pršet nebude. A právě v takovém případě nacházíme rozdíl mezi druhým a třetím typem podmínkových souvětí, tedy mezi podmínkou možnou a nereálnou.

Ireálná podmínková souvětí mohou být podle Mluvnice češtiny (3) dvojí, neuskutečněná (v danou chvíli uskutečnitelná) a neuskutečnitelná. Příklad třetího typu syntaktických útvarů uvedeme následovně, začneme neuskutečněnou: „*Kdybych byl řekl víc, byli by (bývali) nešťastní ještě jiní lidé.*“⁵⁴; neuskutečnitelnou je například věta: „*Kdyby ještě žila tvá nebožka máma, zaplakala by nad tebou.*“⁵⁵

4.2 Další možnost tvorby podmínek

Nadmíru jsou v hovorové řeči užívány infinitivní věty podmínkové, proto je v naší práci uvádíme. Použití infinitivu se vztahuje k podmětu vyjádřenému nebo nevyjádřenému na pozici přísudku. Příklad takové realizace může být naše vlastní věta: „*Bolet mě znovu záda, zašla bych si k lékaři.*“, dalším příkladem je věta: „*Nebýt těchto raket, byl byste se tu utopil.*“⁵⁶.

Na předchozí větě můžeme pozorovat, že nedochází k mluvnické shodě. Děj těchto vět je považován za možný, ale ve většině případů neuskutečněný. Zpravidla se těchto jazykových struktur užívá v dialogu a naopak se nepoužívají u obecně platných dějů.

⁵³ Havránek, Jedlička, 1981, s. 401

⁵⁴ Tamtéž

⁵⁵ Tamtéž

⁵⁶ Grepl, Daneš, Hlavsa, 1987, s. 489

Praktická část

5. Ukázky konstrukcí podmínkových souvětí mezi češtinou a italštinou za použití paralelního korpusu InterCorp

K doložení ukázek podmínkových souvětí v češtině a italštině je použit paralelní korpus InterCorp. Nejdříve je však důležité vysvětlit, co tento webový program vůbec je a k čemu slouží, k čemuž použijeme citaci přímo z oficiálních internetových stránek InterCorpu.

„Paralelní korpus InterCorp je součástí projektu Český národní korpus, podporovaného Ministerstvem školství České republiky v rámci programu Projekty velkých infrastruktur pro vědu, výzkum a inovace (2012-2015, číslo projektu LM2011023). V letech 2005-2011 byl projekt financován ze stejného zdroje v rámci výzkumného záměru Český národní korpus a korpusy dalších jazyků (číslo projektu 0021620823). Cílem projektu je vybudovat paralelní synchronní korpus pro většinu jazyků studovaných na FF, vždy pro daný jazyk a češtinu. Celý projekt je akademický a nekomerční. Paralelní korpus slouží jako zdroj dat pro teoretické studie, lexikografii, studentské práce, výuku, zejména výuku cizích jazyků, počítačové aplikace, překladatele i veřejnost. Korpus se buduje s účastí řešitelských pracovišť a je dostupný on-line pro registrované uživatele.“⁵⁷

V dnešní době mají korpusy digitální podobu, což velmi ulehčilo práci s nimi. Jsou velkým přínosem pro tvorbu výkladových slovníků, vícejazyčných překladových slovníků, z čehož vyplývá, že slouží jako velmi důležitý lexikologický a lexikografický nástroj.

V těchto pomocných, dnes již běžných webových programech lze najít příklady v širším kontextu, takže překlad se pro stává snadnější a exaktnější tím, že pokud jsou známy okolnosti, můžeme podle nich překlad upřesnit. V této práci jsou použity vzory v podobě několika vět z gramatik a dále také výseče z textů, které zprostředkovaly právě korpusové nástroje. Při práci s takovými texty lze lépe poznat, o jaký druh podmínkových souvětí se jedná.

Tato práce se zabývá rozebíráním jednotlivých typů podmínkových souvětí češtiny a italštiny v rámci jejich tvorby a překladů. Primárně budou analyzovány jednotlivé podmínky a uvedeny ukázky, jak jsou v tomto programu překládány jednotlivé typy podmínek, dále jsou zde příklady překladů podmínkových souvětí z italštiny do češtiny, čímž lze nahlédnout do problematiky kapacity, tedy kolik možných výskytů těchto

⁵⁷ <http://www.korpus.cz/intercorp/>

překladů InterCorp vyhledá. Zejména se tato část orientuje na překlad ireálných podmínek z italštiny do češtiny a posuzuje míru jejich ekvivalence.

Pro jednotlivá uvedená souvětí je potřeba nejdříve specifikovat hledané překlady pomocí užití specifického slovesa věty vedlejší. Pokud by vyhledávaný výraz nebyl upřesněn, korpus by našel enormní počet výsledků. Přesněji řečeno, pokud je zadána například pouze italská spojka, která je centrálně používána v podmínkových souvětích, korpus najde až 96 012 výskytů, které jsou přeloženy do češtiny. Zkoumání takové kvantity by naplnilo značný počet času a v důsledku není účelné.

Pokud tedy je hledaný výraz blíže určen doplněním vybraného slovesa v určitém tvaru, který odpovídá tvoření podmínkových souvětí prvního typu, výskytů těchto překladů nebude tolik a lze přehledněji zkoumat jednotlivé vyhledané výsledky.

Pro hledání překladů podmínkových souvětí byla po úvaze vybraná tři hojně užívaná italská slovesa: „*avere, andare, prendere*“, která se vloží do vyhledávače v korpusu InterCorp ve spojení s další italskou spojkou „*se*“. Tato slovesa ale, kromě transformování do určitého slovesného způsobu a času, musí být také uvedena v určité osobě, aby byl zadán vyhledávaný výraz správně. Osoba bude zadávána ve třetí osobě singuláru nebo plurálu.

5.1. Překlady reálné podmínky

Reálná podmínka je založena na vyjádření podmíněného děje stylem: „Jestliže platí A → platí B.“ V obou jazycích vyjadřuje děj uskutečnitelný v budoucím nebo přítomném čase za splnění podmínky, která je vyjádřena ve větě vedlejší. Taková souvětí znamenají, že podmíněný děj je hypoteticky uskutečnitelný v případě, že bude podmínka splněna.

Slovesný způsob, který se u tohoto typu podmínek objevuje v teorii, je indikativ a užívaný slovesný čas je buď přítomný, nebo budoucí vzhledem k tomu, co se mluvčí snaží vyjádřit. Pokud je děj uskutečnitelný v přítomnosti, ve větě bude oznamovací způsob přítomného času. Druhou možností je děj uskutečnitelný v budoucnosti a v takovém souvětí je třeba aplikovat indikativ vyjadřující budoucnost.

Jako první příklady použijeme podmínky, které jsou uskutečnitelné v budoucnosti. Po zadání prvního slovesa, tedy „*avere*“, ve tvaru budoucího času ve 3. osobě singuláru, se objevilo 14 výsledků. Při vyhledávání druhého slovesa vyhledávač došel k číslu 2, u třetího slovesa byly nalezeny 3 výsledky. Práce uvádí alespoň tři příklady:

1. příklad:

„**Se avrà** successo, un giorno potrà avere un ruolo significativo da svolgere, e abbiamo quindi bisogno di un solido quadro giuridico per regolamentarla adeguatamente.“

překlad:

Překlad: „**Bude - li** úspěšná, **bude** muset jednoho dne sehrát významnou úlohu a opravdu potřebujeme silný právní rámec, který zajistí její vhodnou regulaci.“

2. příklad:

„In generale, al pari degli orientamenti di Lisbona, la strategia volta ad " aumentare il tasso d' occupazione dei lavoratori anziani e differire l' uscita dal mercato del lavoro " potrà essere realizzata con maggiore efficacia **se andrà** di pari passo con un tasso di crescita propizio all' occupazione.“

Překlad: „Obecně vzato, i pro souhrn směrů z Lisabonu se realizace " Strategie zvýšení věku odchodu z trhu práce " **prosadí** s větší účinností, **je - li provázena** nutnou mírou růstu příznivou pro zaměstnanost.“

3. příklad:

„Signora Presidente, l' Europa rimarrà la maggiore area economica del mondo solo **se prenderà** l' iniziativa nello sviluppo e nell' uso delle nuove tecnologie.“

Překlad: „Paní předsedající, Evropa bude schopna uhájit své vedoucí postavení největšího hospodářského prostoru na světě jedině tehdy, **pokud se ujme** vedení v rozvoji a využívání nových technologií.“

U příkladů lze pozorovat, že překlady se realizují pomocí indikativu budoucího času vidu dokonavého a nedokonavého, který italština nevyjadřuje jako čeština pomocí přípon a předpon, ale videm se v italském jazyce rozumí úplně jiná kategorie než u nás. Pokud je použit při hledání slovesa indikativ přítomného času, pro sloveso avere ve tvaru „ha“ bylo nalezeno 260 výsledků, u slovesa andare v příslušném tvaru „va“ bylo nalezeno 21 výskytů.

4. příklad:

„**Se ha** una domanda legittima da rivolgermi, le risponderò.“

Překlad: „**Chcete-li** mi **položit** nějakou rozumnou otázku, rád ji zodpovím.“

5. příklad:

„**Se va** presa sul serio come leader progressista di un Pakistan più moderno, deve assicurarsi che il Pakistan rispetti i suoi obblighi internazionali conformemente alle convenzioni sui diritti umani.“

Překlad: „**Pokud chce**, aby byla brána vážně jako progresivní vůdkyně modernějšího Pákistánu, musí zajistit, že Pákistán bude dodržovat své mezinárodní povinnosti na základě dohod o lidských právech.“

U 4. překladu vidíme, že v italštině platí smíšené podmínky, které jsou uvedeny u výjimek, jež se v podmínkových souvětích vyskytují. Děj věty vedlejší je vyjádřen indikativem v přítomném čase, ve větě vedlejší je užito indikativu budoucího času.

5.2. Překlady možné podmínky

Děj této podmínky může, ale nemusí být realizován v přítomnosti či budoucnosti. Tato kapitola uvádí opět italské vedlejší věty podmínkové a k tomu ekvivalentní překlad, který nám nabídne korpus InterCorp.

Pokud do vyhledavače zadáme výraz „*se avesse*“, korpus nám najde 372 výskytů, protože velkou částí těchto výsledků jsou podmínkové věty ireálné, ve kterých se sloveso „*avere*“ v konjunktivu imperfekta užívá jako pomocného slovesa, což znamená, že na této pozici ztrácí toto sloveso svůj význam a slouží pouze jako pomocné sloveso ve složených časech. Tento příklad je vynechán a práce je zaměřena na další dva tvary.

U druhého slovesa „*se andasse*“ jsme došli k počtu vyhledaných výsledků 6, třetí sloveso v určitém tvaru „*se prendesse*“ má v systému InterCorp 3 výskyty.

Následují příklady výsledků:

6. příklad:

„Signor Presidente, mentre lei si diverte in maniera scherzosa e poco ortodossa ad accogliere le richieste di controllo dei voti avanzate dall' Aula, posso umilmente suggerire che **se andasse** un po' più piano l' interpretazione potrebbe star dietro alle sue comunicazioni , così potremmo votare al momento giusto .“

Překlad: „Pane předsedající, nerad vás ruším, když se tak dobře bavíte tím, že dokážete tak žertovným a neortodoxním způsobem vyřizovat žádosti o kontrolní hlasování, které k vám přicházejí z pléna, dovolil bych si nicméně skromně podotknout, že **kdybyste** postupoval o něco pomaleji, pak by tlumočníci stačili překládat a my bychom měli na hlasování o něco víc času.“

7. příklad:

„Dispongo di un intero fascicolo su ciò che è stato fatto in altri paesi e mi permetto di far presente alla Commissione che la proposta che ha presentato è al momento

estremamente debole e che sarebbe molto utile **se prendesse** visione di tali informazioni.“

Překlad: „Mám celý soubor dokumentů o opatřeních, která byla provedena v jiných zemích, a k současnému návrhu Komise musím konstatovat, že je mimořádně slabý a že by uvedené informace **mohly být** komisi velmi prospěšné.“

8. příklad:

„Su Élet És Irodalom il filosofo di sinistra Gáspár Miklos Tamás esprime un’opinione simile, e aggiunge che “ **se prendesse** il potere, l’opposizione dovrebbe comunque proseguire con la politica di rigore”.“

Překlad: „V podobném smyslu se vyjadřuje levicový filozof Gáspár Miklos Tamás v listu Élet És Irodalom , podle kterého „ není pochyb, **že pokud se** opozice **dostane** k moci, bude muset pokračovat v politice úsporných opatření “.

Ve výše uvedených příkladech lze vidět, že se jedná o děj možný, nejistý v budoucnosti či v přítomnosti. První dva příklady jsou realizovány podle pravidel a v překladu odpovídají i české podmínce druhého typu. Třetí příklad je v italštině konstruován jako vedlejší věta podmínková možná, ovšem v češtině se překládá ve větě hlavní budoucím časem, ale centrálně se v těchto větách užívá kondicionálu.

5.3. Překlady ireálné podmínky

Děj vyjádřený v tomto typu podmínkových souvětí je neuskutečněný nebo neuskutečnitelný v minulosti. Centrálně se užívá u tohoto druhu vedlejších vět konjunktiv předminulý a v hlavní větě se nachází kondicionál minulý, také řečený složený.

Toto podmínkové souvětí má další různé způsoby tvoření, které existují jak v hovorové, tak spisovné řeči. V hovorové úrovni, v pozicích obou vět - hlavní i vedlejší, se nachází oznamovací způsob imperfekta, který vyjadřuje identicky to samé, jak říká centrálně používaná poučka pro tvoření těchto souvětí, a sice podmínku ireálnou.

Znovu bude použit korpus a bude vyhledáváno, jakým způsobem se podmínka ireálná překládá z italštiny do češtiny. Tento typ je nejinteresantnější ze všech tří existujících, protože vykazuje více možností, jak může být ireálnost konstruována.

Pokud je zadán do korpusu hledaný výraz „se avesse avuto“, nalezne nám 26 možných výskytů. V následujících odstavcích jsou uvedeny příklady:

9. příklad:

„Aveva qualcosa del pesce e **se avesse avuto** una coda squamosa sarebbe stata sicuramente una sirena , ma le sue gambe la collocavano in un limite impreciso tra la creatura umana e l'essere mitologico.“

Překlad:

„Bylo v ní něco z ryby, **a mít** šupinatý ocas, byla by to siréna, její dvě nohy ji však řadily na nejasně definovatelnou hranici, mezi stvoření lidská a mytologická.“

V tomto příkladu lze pozorovat, že uvedený překlad vyjadřuje podmínku nereálnou, neuskutečnitelnou, je však přeložena pomocí infinitivního tvoření podmínkových souvětí. Kdybychom chtěli větu vyjádřit explicitně, napsali bychom ji takto: „... kdyby byla měla šupinatý ocas, byla by to siréna...“

10. příklad:

„Forse **se avesse avuto** l'abitudine di chiamarle con il nome di battesimo, lo avrebbe ricordato, ma dall'infelice storia della sua prima notte di nozze, si era prefisso per l'avvenire di chiamare tutte le donne solo con banali soprannomi affettuosi, che ognuna di loro avrebbe potuto considerare propri senza insospettirsi.“

Překlad: „Snad **kdyby byl zvyklý** oslovovat je křestním jménem, byl by si ho zapamatoval, ale od nešťastného příběhu své svatební noci si předsevzal, že bude všechny své ženy nazývat nadále jen banálními něžnými přezdívkami, které může kterákoli z nich kdykoli bez podezření přijmout za své.“

Tento překlad je realizovaný podle pravidel, která jsou popsána při tvorbě podmínkových souvětí třetího typu v češtině jako centrální. Je zde použitý kondicionál minulý, který vyjadřuje neuskutečnitelnost děje, který je nezvratný a nedá se změnit.

Při zadání dalšího hesla „se fosse andato/a“, (sloveso „andare“ se pojí s pomocným slovesem essere, ale v této pozici ztrácí svůj význam), nastává shoda podmětu s přísudkem. Do vyhledávacího korpusu lze vložit a vyhledávat tvar pro mužský rod nebo, máme-li zapotřebí, tvar pro rod ženský. Výskytů u obou dvou variant je 5.

11. příklad:

„Finché il Custode Segreto si fosse rifiutato di parlare , Voi-Sapete-Chi avrebbe potuto perquisire per anni il paesino dove erano nascosti James e Lily senza trovarli , nemmeno **se fosse andato** a sbattere il naso contro la finestra del loro salotto!“

Překlad: Dokud Strážce odmítal o tajemství mluvit, mohl Vy-víte-kdo prohledávat vesnici, kde James a Lily bydleli, třeba celé roky a neměl sebemenší šanci je najít, **i kdyby** jim s nosem přimáčknutým k oknu koukal do obývacího pokoje!“

12. příklad:

„Non le prometteva né gioelli né soldi, perché sapeva di avere a che fare con una donna onesta e non voleva rischiare di offenderla; ma lei, Ancila, poteva garantirle che **se fosse andata** all'appuntamento non ne sarebbe pentita.

Překlad: Neslibuje jí ani šperky ani peníze, protože ví, že má co dočinění s počestnou ženou a nerad by ji urazil; ale ona, Ancila, jí může zaručit, že **půjde-li** na tu schůzku, nebude litovat.“

V posledním případě se také jedná o podmínkové souvětí, ale podle překladu by mohlo dojít k omylu v rozpoznání, protože se může jevit jako podmínka reálná, i když v italštině se nachází ve tvaru pro podmínku nereálnou. Jedná se totiž o příklad věty s tzv. časovou sousledností, neboť se zde nachází sloveso, které reprodukuje něčí výpověď a je v minulém čase. V takových případech dochází k posunu, jak bylo již napsáno a objasněno: vedlejší věta se vyjadřuje po posunutí v čase konjunktivem předminulým a věta hlavní kondicionálem složeným.

Dále práce vyhledává v korpusu třetí sloveso v konjunktivu předminulém a ve spojení se spojkou, „se avesse preso“. Systém se postaral o vyhledání 6 výskytů tohoto výrazu. Opět jsou uvedeny příklady:

13. příklad:

„Ma anche **se avesse preso** l'aereo la sera prima, non poteva essere già sul posto a mezzogiorno del giorno successivo!“

Překlad: „I **kdyby**, dejme tomu, odletěl včera večer - nemohl být dnes před polednem na místě.“

14. příklad:

„" In quell'ora osservai Aragorn, e mi dissi che sarebbe potuto divenire un sovrano incredibilmente potente e terribile, con la forza di volontà che aveva in sé, **se avesse preso** lui l' Anello.“

Překlad: „ V tu chvíli jsem hleděl na Aragorna a myslel na to, jak veliký a strašný pán se z něho mohl stát při jeho síle a vůli, **kdyby si byl vzal** Prsten sám.““

Tyto dva příklady srozumitelně ukazují na nemožnost uskutečnění děje. V prvním z nich je nemožné, aby stihl být dotyčný člověk, o kterém věta vypovídá, na místě před polednem toho dne. V druhém případě se jedná o podmínku neuskutečnitelnou, která se nestala a ani nestane. Z věty je patrné, že ten, který vede přímou řeč, pouze přemýšlí nad tím, jaké by to bývalo bylo.

V korpusu je také možné vyhledávání naopak a tak se v následujících odstavcích práce zaměřuje na to, jaké výsledky nám korpus najde při zadání výrazu „kdyby byl“. Výskytů, které systém našel, je 330 a hned první z nich je dále použitý pro demonstraci věty podmínkové vyjádřené implicitně za použití participia. Následuje příklad:

15. příklad:

„**Kdyby byl** odkázán sám na sebe, nesestrojil by topinkovač.“

Překlad: „**Lasciato** a se stesso, non era in grado di fabbricare un tostapane.“

16. příklad:

„Předložím ti důkazy, které jsi měl předložit ty mně, **kdybys byl** inteligentní.“

Překlad: „Ti dirò gli argomenti che avresti dovuto usare, **se fossi stato** intelligente.“

Na tomto výskytu je patrné, že děj je neuskutečnitelný. Podmínka je tedy ireálná a tomu odpovídají i slovesné tvary italštiny.

17. příklad:

„**Kdyby byl** dostal nadměrnou dávku heparinu, "prohlásila Vittoria," tak by se v těle příslušné důkazy našly.“

Překlad: „**Se il papa è morto** per un'overdose di eparina, dal cadavere si dovrebbe vedere.“

18. příklad:

„**Kdyby byl** zázračně nezmizel v ohnivém sloupu, byl by nyní uložen ve vatikánských sklepeních vedle ostatních papežů.“

Překlad: „**Se non fosse** miracolosamente asceso al cielo in una colonna di fuoco, a quest'ora rioserebbe nelle Grotte Vaticane insieme a tutti gli altri papi.“

Tyto poslední dva výskyty jsou příkladem třetího typu podmínkových souvětí, vyjadřují děj neuskutečnitelný v minulosti.

Demonstrace na vyhledaných překladech je lingvisticky velice zajímavá, avšak pro velké množství vyskytujících se příkladů není možné uvést všechny. Korpus je vhodné doporučit těm, kteří se chtějí naučit cizí jazyk pokročile a korektně, aby se s korpusovými analýzami blíže obeznámili.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo podrobně analyzovat podmínková souvětí v italštině a češtině. V těchto kapitolách se práce věnovala tvorbě, struktuře a typologii podmínek v obou jazycích tak, aby bylo srozumitelné jejich použití a konstruování, protože při studiu italského jazyka tvoří tyto syntaktické útvary poměrně složitou kapitolu, do které vstupují se svými specifiky slovesné způsoby, časy i časová souslednost.

V praktické části jsou demonstrovány jazykové struktury obou řečí za pomoci paralelního korpusu InterCorp, který je pro takové práce, a nejen pro ně, velkou oporou. Při psaní práce bylo důležité zohlednit gramatiky italského i českého jazyka, které jsou k dispozici v seznamu odborné literatury. Velkou oporou pro práci byla kniha *Grammatica italiana* od Sylvy Hamplové (Praha, LEDA 2004), která je velmi dobrým zdrojem pro studium italského jazyka a další významné gramatiky italštiny i češtiny.

Účelem druhé části byla demonstrace podmínkových souvětí obou jazyků prostřednictvím korpusové analýzy v paralelním korpusu InterCorp. InterCorp je internetový program vyvinutý pro vyhledávání překladů a pro tvoření slovníků a jiných prací, které se zabývají jazykem. Pro průzkum byla vybrána tři slovesa, která byla zadávána do vyhledávacího nástroje ve tvarech složených ze spojky *se* a slovesa *avere*, *andare* a *prendere*. Slovesné tvary byly konstruovány tak, aby odpovídaly k náležitým slovesným tvarům jednotlivých typů podmínek.

Tato práce dokládá, že vyjádření podmínek v italštině zpravidla odpovídá překladům do českých ekvivalentů. Vyskytly se však i případy tvoření těchto syntakticko - sémantických struktur, které jsou používány méně, jako jsou například implicitní podmínkové věty.

Při vyhledávání interpretací vybraných tvarů sloves byl zjištěn četný výskyt jednotlivých slovesných forem. Pro jejich početnost se sice všechny nedaly do naší práce zahrnout, ale je zde uvedeno alespoň několik příkladů. Doufáme, že tato práce alespoň z části přispěje k vyplnění oblasti dosud nemnoho popsané problematiky podmínkových souvětí.

Riassunto

Lo scopo di questa tesi è stato quello di descrivere in dettaglio le frasi condizionali in italiano e in ceco. In questi capitoli, la tesi è concentrata sulla formazione, struttura e tipologia delle frasi condizionali in entrambe le lingue in modo da capire il loro uso e la costruzione, perché nello studio della lingua italiana l'unità sintattiche creano un capitolo piuttosto complicato in quale entra nel suo specifico dei loro modi verbali, dei tempi e la concordanza dei tempi.

Nella parte pratica è confrontata la struttura linguistica in entrambe le lingue aiutandosi con il corpus parallelo *InterCorp*, che è per tali attività, ma non solo per queste, un grande sostegno. Durante la scrittura di tesi è stato importante prendere in considerazione la grammatica della lingua italiana e anche ceca, quale sono a disposizione nell'elenco delle singole pubblicazioni. Un ottimo sostegno per scrivere la tesi è stato il libro *Grammatica Italiana* di Sylva Hamplová (Praga, LEDA 2004), che è una buona fonte di informazioni per uno studio della lingua italiana e anche le altre grammatiche italiane e ceche.

Lo scopo della seconda parte era dimostrazione delle proposizioni condizionali delle entrambi lingue tramite l'analisi strumentale del corpus parallelo „*InterCorp*“. *InterCorp* è un programma online sviluppato per ricercare le traduzioni e per la creazione di dizionari e l'altre opere che si occupano della ricerca di lingua. Per precisa indagine sono stati selezionati tre verbi qualli sono stati inseriti nel motore di ricerca in forme composte dalla congiunzione „*se*“ e dai verbi „*avere*“, „*andare*“ e „*prendere*“. Forme verbali sono stati progettati per soddisfare le forme verbali appartenenti a diversi tipi di condizioni.

Questa tesi dimostra che l'espressioni di frasi condizionali della lingua italiana di solito corrispondono con traduzioni e le equivalenti nella lingua ceca. Vi sono stati però casi come le formazioni di strutture sintattico - semantiche che vengono utilizzati meno, come per esempio le frasi condizionali con la forma implicita.

Durante la ricerca d'interpretazioni delle forme selezionate dei verbi sono emersi numerose ricorrenze di forme verbali. Per tutta la loro ricchezza non si potevano includere tutte nella tesi. Speriamo che questa tesi, almeno in parte, sarà utile a completare il settore della problematica delle proposizioni condizionali che non è molto descritta.

Seznam literatury, zdrojů

Literatura

- DARDANO M., TRIFONE P., Grammatica italiana modulare, Milano, Zanichelli, 2002. ISBN 978-88-08-09095-9.
- DARDANO M., TRIFONE P., Nuova grammatica della lingua italiana, Bologna, Zanichelli Editore S.p.A., 1997. ISBN 978-88-08-10426-7.
- GREPL M., DANĚŠ F., HLAVSA Z., Mluvnice češtiny (3), Praha, Academia, 1987.
- HAMPLOVÁ, S., Mluvnice Italštiny, Praha, Leda, 2004. ISBN 80-7335-041-6.
- HAVRÁNEK B., JEDLIČKA A., Česká mluvnice, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1981.
- PATOTA G., Grammatica di riferimento dell'italiano contemporaneo, Novara, De Agostini Scuola S.p.A., 2006. ISBN 978-88-480-4031-0.
- RENZI L., SALVI G., GARDINALETTI A., Grande grammatica italiana di consultazione (II. I sintagmi verbale, aggettivale, avverbiale, la subordinazione, Bologna, il Mulino, 1991. ISBN 88-15-08084-8.
- SALVI G., VANELLI L., Nuova grammatica italiana, Bologna, il Mulino, 2004. ISBN 88-15-09960-3.
- SERIANNI L., Grammatica italiana, UTET Università, Novara, 2007. ISBN 978-88-6008-057-8.

Elektronické zdroje:

- Český národní korpus – InterCorp, Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha, cit. 13. 7. 2013. Dostupný z WWW: <<http://www.korpus.cz/intercorp/>>.
- Český národní korpus – SYN2010[online], Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2010, cit. 9. 7. 2013. Dostupný z WWW: <<http://www.korpus.cz>>.

- Periodo ipotetico.doc [online], cit. 8. 7. 2013. Dostupný z WWW: <
[https://docs.google.com/document/d/1_igzCQYYsp9A-
HoF4eezfJSEQAPOEQ9Gdxz7B8kpw10/edit?pli=1](https://docs.google.com/document/d/1_igzCQYYsp9A-HoF4eezfJSEQAPOEQ9Gdxz7B8kpw10/edit?pli=1)>.